

● TARİH 1

TARİH 1

ARİF ÖZBEYLİ
ERBAA ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ

TARİH 1 – III.ÜNİTE

ARİF ÖZBEYLİ

Böyle millet galip gelmez

- Mehmed Akif , I.Dünya Savaşı sırasında Berlin'e gitmiş. Dönüşünde sormuşlar:
- -Nasıl, savaşı kazanacak mıyız?
- Akif şu cevabı vermiş:
- -Hayır!Çünkü Berlin Büyükelçisi Kur'an-ı tefsir etmekle , Ayosofya Camii imamı da siyasetle meşgul. Böyle millet galip gelmez.

İSLAMİYET'TEN ÖNCE TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE MEDENİYET

DEVLET YÖNETİMİ VE ORDU

- Türk inancına göre hükümdarlara yönetme yetkisi Gök Tanrı tarafından veriliyordu. Buna Kut denirdi.
- Ülke, hanedanın ortak malı olduğu için, taht kavgaları çok olurdu.
- Devlet işleri Toy ya da Kurultay denen mecliste görüşülürdü.

- Kurultaya hükümdar başkanlık ederdi. Hatun'da devlet yönetiminde gerektiğinde söz sahibi olurdu.
- Devlet ve toplum yazısız hukuk kuralları olan Töre'ye göre idare edilirdi.
- Türklerde ilk askeri teşkilatı onlu sisteme göre Mete(Madun) düzenlemiştir. Birlikler atlı idi. Turan taktiği en önemli savaş taktiğiydi.

- 9. ilk Türk devletlerinde Kurultayın savaş, barış gibi önemli konularda aldığı kararlar kağanı bağlamazdı
- **Buna göre, Kurultay aşağıdakilerden en çok hangisine benzemektedir?**
- A) Meclis Hükümeti B) Olağanüstü meclis
- C) Kurucu meclis D) Ulusal meclis
- E) Danışma meclisi
- **(2000 –ÖSS)**

DİN, SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

- Türkler tabiat güçlerine inanma, atalar kültü(inancı) yanında asıl inançları **Gök Tanrı** inancı idi. Sonraki yıllarda Maniheizm, Budizm, Hristiyanlık, Musevilik ve son olarak ta İslamiyet'i kabul etmişlerdir.

- Türk toplumu, oğuş (aile), urug (soy), boy (ok),budun(millet) gittikçe büyüyen bölümlerden meydana gelmiştir.
- Türkler, Uygurlara kadar konar-göçer (yarı göçebe) olarak çadırlarda yaşadılar. Yaylak-kışlak hayatı sürdüler.

- Ekonominin temeli hayvancılıktı. Demircilikte gelişmişti. İpek yolu ve Kürk yolu ile ticaretle yapıyordu. Uygurların yerleşik hayata geçmesiyle tarım ve ticaret çok gelişti.

- Soru: Keneşçi nedir?
- Cevap: Tabut yapan kimse
- Soru: Kurgan nedir?
- Cevap: Toplu mezar

- **Soru: Yuğ nedir?**
- **Cevap: Kızlara verilen başlık parası**

***Ağzını kötü sözlerle alıştıрма
,yoksa önüne gelene havlayan
köpeklerle dönersin.***

Hz.Ali

- İslamiyet'ten önce Türklerin en önemli edebi türü destanı.
Bunun yanında sav, sagu, koşuk gibi edebi türlerde önemlidir.
- Önemli destanlar şunlardır:
- Sakalar:Alp Er Tunga
- Hunlar:Oğuz Kağan
- Göktürkler:Ergenekon
- Uygurlar:Türeyiş
- Kırgızlar:Manas
- Ayrıca Kıpçak-Oğuz mücadelelerini anlatan Dede Korkut Hikayeleri de önemlidir.

- Türklerin günümüze kadar gelen en edebi eseri Orhun Kitabeleri'dir.
- Türk tarihinin ve edebiyatının ilk yazılı belgeleri olan kitabeler,Türk adının geçtiği ilk Türkçe metin olması,devlet ve halkın karşılıklı olarak görevlerinin belirtilmesi,Türk kültür ve medeniyeti hakkında bilgi vermesi ve sosyal devlet anlayışından bahsetmesi açısından önemlidir.
- Türkler bir yılı 365 gün 5 saatten biraz fazla olarak bulmuşlardır.Buna dayalı Oniki Hayvanı Türk Takvimi kullanmışlardır.

Türkler, genel olarak göçebe bir hayat sürdükleri için sanat eserlerini de taşınabilir malzemelerden yapmışlardır.

Türklerin eşyaları genellikle hayvan figürleriyle süslenmiştir. Buna “hayvan üslubu” denir.

Yerleşik hayata geçilmesiyle Uygurlarda mimari de gelişmiştir. Minyatürü de geliştirmişlerdir.

AFFETMEK VE UNUTMAK, İYİLERİN İNTİKAMIDIR. Schiller

2010-LYS

3.

- I. Turan (Hilal) taktiği
- II. Hayvan figürleri
- III. İkili teşkilat

Türk devletleriyle ilgili yukarıdaki kavramların sanatta betimleme, savaş yöntemi ve devlet yönetimi alanlarına göre doğru sıralanış biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

A) I, II, III

B) I, III, II

C) II, I, III

D) II, III, I

E) III, I, II

2010-LYS

5. Türk tarihiyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Türkistan'ın Sincan özerk bölgesinde yaşayan topluluklardan biri Uygurlardır.
- B) Orta Asya'da kurulan ilk Türk Devleti Göktürklerdir.
- C) Avrupa Hunlarının kurucusu Mete Han'dır.
- D) Karluklar Avrupa'da devlet kurmuştur.
- E) Alparslan Malazgirt Savaşı'nı Haçlılara karşı kazanmıştır.

2010-LYS

7. Türk devlet anlayışında yönetme yetkisi, kurucu hanedana özgü sayılmıştır. Bu nedenle başka bir hanedan saltanat mücadelesinde bulunamamıştır.

Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaşça büyük hanedan üyesinin tahta geçmesi
- B) Hanedan üyelerinin illere vali olarak atanması
- C) Hükümdarlığın hukuksal kaynağının tanrısal olduğuna inanılması
- D) Yönetimin babadan oğula geçmesi
- E) Hükümdar eşlerinin devlet yönetiminde söz sahibi olabilmesi

2011-YGS

1.	<u>Devlet</u>	<u>Özellik</u>
I.	Asya Hun	Bilinen ilk Türk devleti olması
II.	Göktürk	Orhun Kitabelerinin yazılması
III.	Avar	Hristiyanlığı kabul eden ilk Türk devleti olması
IV.	Uygur	Yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti olması
V.	Avrupa (Batı) Hun	Museviliği kabul eden ilk Türk devleti olması

Türk devletleriyle ilgili yukarıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2011-YGS

3. Aşağıdakilerden hangisi, İslamiyet öncesi Türklerde gök bilimi alanında bilgi birikimi olduğuna kanıttır?

- A) On iki hayvanlı takvimin oluşturulması
- B) Tötö Kanalı'nın açılması
- C) Balbalların dikilmesi
- D) Orhun Kitabelerinin yazılması
- E) Balık adı verilen şehirlerin kurulması

2011-YGS

2. Aşağıdakilerden hangisi, İslamiyet öncesi göçebe yaşam sürdüren Türk topluluklarından günümüze ulaşmış arkeolojik buluntulardan biri olamaz?

- A) Kap kacak
- B) Kolye, bilezik gibi süs eşyaları
- C) At koşum takımları
- D) Saray kalıntıları
- E) Kılıç kabzaları

2011-YGS

4. Aşağıdakilerden hangisi, Göktürklerde yaygın olan Gök Tanrı inancıyla ilgili esaslardan biri değildir?

- A) İyilerin uçmağa (cennete), kötülerin tamuya (cehenneme) gideceğine inanılması
- B) Yuğ adı verilen cenaze törenleri düzenlenmesi
- C) Din adamlarına yabgu adı verilmesi
- D) Hakanın, yetkilerini Tanrı'dan aldığına inanılması
- E) Ölen kişinin, eşyalarıyla gömülmesi

2011-YGS

5. I. Şaman	Gizli güçleri olduğuna inanılan din adamı
II. Esik Kurganı	Altın Adam zırhının bulunduğu Kazakistan'daki mezar
III. İpek Yolu	Çin'den başlayıp Orta Asya'yı geçerek Akdeniz ve Karadeniz'de sona eren ticaret yolu
IV. İl	Belli toprağı ve hukuki düzeni olan siyasi topluluk
V. Ekberiyet sistemi	Güçlü olanın tahta geçmesi usulü

Yukarıdakilerden hangisinin açıklaması karşısında yanlış olarak verilmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

2012-YGS

2. Orhun Yazıtları'ndaki Türkçede yabancı dil ögelerinin oranı çok azken Uygurlar Dönemi metinlerinde bu oranın arttığı görülmüştür.

Bu durumda aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Kültürel ilişkilerin artmasının
- B) Türkçe kurallar çerçevesinde sözcükler türetilmesinin
- C) Farklı dinlerin benimsenmesinin
- D) Yabancı dillerin Uygur Türkçesine çevrilmesiyle yeni terimlerin girmesinin
- E) Uygur ülkesinde ticaretin artmasının

- **11.**
- I. Türk topluluklarının farklı boylardan oluşması
- II. Türk topluluklarının genelde yerleşik düzene
- geç geçmeleri
- III. Türk topluluklarının dini inançları
- **Orta Asya'daki Türk devletlerinin başlangıçta,**
- **ekonomilerinin temelini hayvancılığın**
- **oluşturmasında yukarıdakilerden hangilerinin**
- **etkili olduğu savunulabilir?**
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
- D) I ve III E) II ve III
- **2004**

- **12.** İslamiyet'ten önce Türk devletlerinde kağanın eşine "hatun" unvanı verilirdi.
- **Hatunun,**
- I. elçileri kabul etmesi,
- II. sarayının olması,
- III. oğlunun veliaht olması
- **durumlarından hangileri, kağanı temsil etme yetkisinin**
- **olduğunu gösterir?**
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
- D) I ve II E) II ve III
- **2005**

- **3.** Türkler uzun süre direndikten sonra, ancak X. Yüzyılda topluca İslamiyet'e girmişlerdir.
- **Aşağıdakilerden hangisi bu direnmeyi doğuran nedenler arasında sayılamaz?**
- A) Din değiştirmenin toplumsal değişikliği de beraberinde getirmesi
- B) Müslüman olmayanlardan haraç ve cizye vergisinin alınması
- C) İslamiyet'in kılıç zoruyla kabul ettirilmek istenmesi
- D) Emevilerin güttüğü Arap milliyetçiliği
- E) Bağımsızlığı kaybetme korkusu

2008-1

■ 47.

- I. Türk topluluklarının farklı boylardan oluşması
- II. Türk topluluklarının genelde yerleşik düzene geç geçmeleri
- III. Türk topluluklarının dini inançları
- **Orta Asya'daki Türk devletlerinin başlangıçta,**
- **ekonomilerinin temelini hayvancılığın oluşturmasında**
- **yukarıdakilerden hangilerinin etkili olduğu**
- **savunulabilir?**
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
- D) I ve III E) II ve III

2004

- **2. Türklerin göçebe bir hayat tarzından yerleşik toplum düzenine geçmeleri, beraberinde pek çok değişiklik getirmiştir.**
- **Aşağıdakilerden hangisinin değişikliklerden biri olduğu savunulabilir?**
- A) Ticaret yapmaları
- B) Sanata ilgi duymaları
- C) Ekip biçme aletlerine sahip olmaları
- D) Topluluklar halinde yaşamaları
- E) Kendilerine özgü dilleri kullanmaları

■ 2006-1

2011-YGS

2. İslamiyetten önce Türklerde,

- I. yün dokumacılığının yapılması,
- II. ticarete Çin'den alınan ipeğin koyun ve sığırla takas edilmesi,
- III. orduda ve ulaşımda atlardan yararlanılması

durumlarından hangilerinin hayvancılığın toplumsal hayatta önemli bir yeri olduğunu gösterdiği savunulabilir?

A) Yalnız II

B) Yalnız III

C) Yalnız I

D) I ve II

E) I, II ve III

- Soru: Koşuk kelimesini bir cümle ile açıklayınız.
- Cevap: Savaşlarda takılan alet.
- Soru: Toy kelimesini bir cümle ile açıklayınız.
- Cevap: Genç
- Cevap: Genç, olgunlaşmamış.

- Soru: Türk destanlarını yazınız.
- Cevap: Fatih Destanı, II. Murat Destanı, Hz. Muhammed Destanı
- Soru: Balbal nedir?
- Cevap: Savaşta şehit düşen asker

- Cevap: Türklere eskiden güvenilmez kısmık diye verilen isimdir.
- Cevap: Mezarın başına yapılan direk.
- Cevap: Ölünün mezarına dikilen atının kemikleri.
- Cevap: Şehitlerin başına konan taş.

- Soru: Türk destanlarını yazınız.
- Cevap: Orhun Destanı, Ki-Ok Destanı, Bilge Kağan D., Kurtuluş D.
- Soru: Aygucı nedir?
- Cevap: Put
- Soru: İslamiyetten önce Türkler komşularına hangi ürünleri satmışlardır?
- Cevap: Pamuk,su, et ürünleri, şeker pancarı, elma, armut, şeftali

- Soru: Tarkan nedir?
- Cevap: Asgari vali.
- Soru:Türk hükümdarlarının görevlerini yazınız.
- Cevap: İnsanları eleştirme
- Soru: Hatun kimdir?
- Cevap: Hanım demektir.
- Soru: Otağ nedir?
- Cevap: Atları otlayanlara denir.

- Soru: Bengü kelimesini bir cümle ile açıklayınız.
- Cevap: İlçeden büyük olan yerlere denir.
- Cevap: Attila çok bengü bir insandı.

■ Soru: Kurultay, Bengü, Şad, Yuğ, Tamu kelimelerini birer cümle ile açıklayınız.

■ Cevap:

■ Kurultay: -----?

■ Bengü

■ Şad
tamamlanamamıştır. İşlem
Özür dilerim.

■ Yuğ

■ Tamu

Adaletle koruyunuz

- Halife Ömer bin Abdülaziz Hazretleri “Şehrimizi korumak için etrafını surla çevirmek istiyorum, gerekli parayı gönderiniz” diye müracaat eden valisine şu cevabı yazmıştı: “Şehrinizi surla değil, adaletle koruyunuz ve zulümden arındırınız.”

Esik Kurganı

Altın Elbiseli Adam

Altay Dağları

ayan Dağları

Kıpçak Mezarları

- Tarihte bilinen ilk Türk Devleti'dir.
- En ünlü hükümdarı Ma'dun'dur.
- Bütün Türk boylarını bir bayrak altında toplamıştır.
- Çinle siyasi ve ekonomik münasebetler kurmuşlardır.
- Yıkılmalarında Çinli prenseslerle yapılan siyasi evlilikler dolayısıyla Çin'in etkisinin artması ve İpek Yolu'nun kaybedimesi etkili olmuştur.

■ Asya (Büyük) Hun Devleti

- Onlu sisteme dayalı ilk askeri teşkilatı kurmuştur.
- Bütün Türk boylarını bir bayrak altında toplamıştır.
- İpek Yolu'nun kontrolünü almış ve Çin'i vergiye bağlamıştır.

■ Ma'dun (Mete)

- Kavimler Göçü'nden sonra kurulmuştur.
- Attila zamanında Bizans vergiye bağlanmış,daha sonra Batı Roma etkisiz hale getirilmiştir.
- Kültürel ve askeri açıdan Avrupa'yı etkilemiştir.

■ Avrupa(Batı) Hun Devleti

- Avar Devleti yıkılarak kurulmuştur.
- Ülke doğu ve batı şeklinde ikiye ayrılarak yönetilmiştir.
- Çin, Bizans, Sasani ve Akhunlarla siyasi münasebetlerde bulunmuştur.
- Siyasi münasebetlerinde İpek Yolu'nun büyük önemi vardır.
- Önce ikiye ayrılmışlar ve Çinliler tarafından yıkılmışlardır.

■ I. Göktürk Devleti

- Çin egemenliğinden kurtuluna-
rak Kutluk (İlteriş) Kağan tara-
findan kurulmuştur.
- Çin'e karşı barış siyaseti
izlenerek ticaret geliştirildi.
- Orhun kitabeleri dikilmiştir.
- Basmil, Karluk ve Uygurlar tara-
findan yıkılmıştır.

■ II. Gök Türk (Kutluk) Devleti

- Kutluk Bilge Kül Kağan tarafından kurulmuştur.
- Mani dinini kabul ettiler. Bu dinin etkisiyle yerleşik hayata geçtiler ve zamanla savaşçı özelliklerini kaybettiler.
- Kırgızlar tarafından yıkıldılar.

■Uygurlar

- Orta Asya'da IV.yüzyılda kurdukları devletlerini Göktürkler yıkmıştır.
- Macaristan ve Romanya merkez olmak üzere Orta Avrupa'da yeni bir devlet kurdular.
- Sasanilerle anlaşarak İstanbul'u kuşattılar.
- Franklar tarafından yıkıldılar (805).

■ Avarlar

- Hazarların baskısı sonucunda Tuna ve İtil olmak üzere ikiye ayrıldılar.
- Tuna'ya gelenler zamanla Hristiyanlığı kabul ederek ve Slavlara karışarak benliklerini yitirdiler.
- İtil kolu Müslüman tüccarların etkisiyle İslamiyeti kabul etti.
- Batu Han zamanında Moğollar tarafından yıkıldılar.
- Kazan Türkleri adıyla bilinirler.

■ Bulgarlar

- Göktürklerin yıkılmasından sonra Türk boylarını bir araya getirerek devletlerini kurdular.
- Emevilerle mücadele ederek Maverünnehir bölgesindeki Türkleri ve yerli halkı Emevi saldırılarına karşı korudular. Böylece Orta Asya'nın Araplaşmasını önlediler.
- Soğd alfabesinden yararlanarak bir Türk alfabesi yaptılar.
- Karluklar tarafından yıkıldılar.

■ Türgişler

- Uygurlar ve Basmlerle Kutluk (II.Göktürk) Devleti'nin yıkılmasında etkili oldular.
- Talas Savaşı'nda Müslüman Arap-ların yanında yer alarak Orta Asya'nın Çinlileşmesini önlediler.
- İslamiyeti kabul eden ilk Türk boyudur.
- İlk Türk-İslam Devleti Karahanlı-ların kurulmasında etkili oldular.

■ Karluklar

- IX.yüzyılda Ural ve İtil bölgesinden bugünkü yurtlarına geldiler.
- Balkanların Germanleşmesini önlediler.
- Hristiyanlığı kabul ederek benliklerini yitirdiler.

■ Macarlar

- XI.yüzyılda Tuna boylarına ve Balkanlara kadar ulaştılar.
- Selçuklular ve Osmanlıların kuruluşunda etkili oldular.
- Günümüzde Türkmenistan, Irak, Suriye, İran, Türkiye, Azerbaycan, Kıbrıs ve Balkanlarda yaşayan Türklerin atalarıdır.

■ Oğuzlar

- XI.yüzyılda Balkanlara ulaştılar.
- Bizanslılar tarafından Peçeneklere karşı kullanıldılar.
- 1239'da Moğol saldırılarıyla yıkıldılar.
- Ruslarla mücadeleleri İgor destanının,Oğuzlarla mücadeleleri Dede Korkut Hikayelerine konu olmuştur.

■ Kıpçaklar (Kumanlar)

- Türk tarihinin ve edebiyatının ilk yazılı belgeleridir.
- Türk adının geçtiği ilk Türkçe metindir.
- Devletin ve halkın karşılıklı görevlerini belirtir.
- Türk kültürü ve medeniyeti hakkında bilgi verir.
- Sosyal devlet anlayışından bahseder.

■Orhun Kitabeleri

- Uygurların yerleşik hayata geçmelerine yol açtı.
- Edebiyat,sanat,bilim ve mimarının gelişmesine yol açtı.
- Hayvancılığın yerini tarım ve ticaret aldı.

■ Mani dininin kabulü

- Türk inancına göre hükümdarlara yönetme yetkisi Gök Tanrı tarafından veriliyordu. Buna kut deniyordu.
- Kurultay önemli konuları görüşen meclisti.
- Hükümdarın eşi Hatun'da devlet işlerinde önemli rol oynamıştır.
- Ülke, hanedanın ortak malı olduğu için taht kavgaları çok olurdu.

■ Devlet Yönetimi

- Çinden başlayarak Suriye ve Anadolu'ya kadar uzanıyordu.
- Hakimiyeti için Çin ve Türk devletleri arasında rekabet olmuştur.

■ İpek Yolu

- Türklerle ilişkileri Hz.Ömer zamanında başlamıştır.
- Talas Savaşı'nda Çinlilere karşı Türklerin desteğini almışlardır.
- Maveräünnehir'e hakim olabilmek için Türgişlerle mücadele etmişlerdir.

■ Araplar

- Akhunların kurulması ile Türklerle ilişkileri başlamıştır.
- Göktürklerle anlaşarak Akhunları yıkmışlardır.
- İpek Yolu sebebiyle Göktürklerle araları açılmıştır.

■ Sasaniler

- Asya Hunlarının egemenliği altında yaşamışlardır.
- Uygurlardan geniş oranda etkilenmişlerdir.
- Bazı bölgelerde Türklere karışarak Türkleşmişlerdir.

■ Moğollar

Aşağıdakilerden hangisi İstanbul'u ilk defa kuşatan Türk boyudur?

- A) Kırgızlar
- B) Bulgarlar
- C) Macarlar
- D) Avarlar

Yanlış cevap verdiniz. Soruya geri dönünüz.

- Doğru cevap verdiniz bir sonraki soruya geçiniz.

İslamiyet'i kabul eden ilk Türk topluluğu hangisidir?

- A) Kırgızlar
- B) Karluklar
- C) Macarlar
- D) Avarlar

Yanlış cevap verdiniz. Soruya geri dönünüz.

- Doğru cevap verdiniz bir sonraki soruya geçiniz.

Osmanlı ve Selçuklu Devleti'nin kuruluşunda etkili olan Türk boyu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Oğuzlar
- B) Kıpçaklar
- C) Kırgızlar
- D) Türgişler

Yanlış cevap verdiniz. Soruya geri dönünüz.

- Doğru cevap verdiniz bir sonraki soruya geçiniz.

Museviliği ilk defa kabul eden Türk topluluđudur?

- A) Oğuzlar
- B) Kıpçaklar
- C) Hazarlar
- D) Türgişler

Yanlış cevap verdiniz. Soruya geri dönünüz.

- Doğru cevap verdiniz bir sonraki soruya geçiniz.

Zamanla Hristiyanlığı kabul ederek Türk benliğini yitiren ve Balkanların Germanleşmesini önleyen Türk boyudur?

- A) Bulgarlar
- B) Kıpçaklar
- C) Peçenekler
- D) Macarlar

Yanlış cevap verdiniz. Soruya geri dönünüz.

- Doğru cevap verdiniz bir sonraki soruya geçiniz.

**Zamanla Hristiyanlığı kabul eden ve Slavlara karışarak
Türk benliğini yitiren Türk boyu aşığıdakilerden
hangisidir?**

- A) Bulgarlar
- B) Kıpçaklar
- C) Peçenekler
- D) Macarlar

Yanlış cevap verdiniz. Soruya geri dönünüz.

- Doğru cevap verdiniz bir sonraki soruya geçiniz.

■ Çabalarınız için teşekkürler

